UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
Wydział Anglistyki

Poznań, 27.02. 2020

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Marcina Ostrowskiego p.t:
Od efektu Mozarta do hipotezy OPER-y – badanie wpływu kształcenia muzycznego na rozwój umiejętności językowych uczniów ogólnokształcących szkół muzycznych

Przedstawiona do oceny dysertacja pod tytułem *Od efektu Mozarta do hipotezy OPER-y – badanie wpływu kształcenia muzycznego na rozwój umiejętności językowych uczniów ogólnokształcących szkół muzycznych* podejmuje problem związku między rozwojem kompetencji muzycznej i językowej w kształceniu języka obcego w szkołach muzycznych. Jest to więc praca z pogranicza psycholingwistyki/neurolingwistyki, muzykologii i glottodydaktyki. Interdyscyplinarność nie jest tu wadą a zaletą pracy, ponieważ glottodydaktyka jest nauką pogranicza, a podjęty problem badawczy jest niezwykle skomplikowany i jest w centrum zainteresowania różnych domen, co ma odzwierciedlenie zarówno w naświetleniu podstaw teoretycznych zawartych tu w czterech rozdziałach, jaki i w opisie i analizie badania, a właściwie trzech badań własnych.

Dysertacja ma charakter teoretyczno-empiryczny i liczy 318 stron, na które składają się: wstęp (poprzedzony spisami treści i wykresów), dziewięć rozdziałów merytorycznych, niezwykle obszerna bibliografia cytowanych źródeł oraz sześć załączników (61 stron) - informacji uzupełniających część badawczą. Jest to więc to praca obszerna. We wstępie Autor wyjaśnia czym kierował się podejmując studia nad wpływem kształcenia muzycznego na rozwój kompetencji językowych, a następnie wprowadza w strukturę pracy. Zabrakło mi w tym wprowadzeniu przedstawienia zawartej w tytule pracy hipotezy OPERA, która - jak rozumiem – motywowała go do podjęcia badań, a co tylko częściowo jest prawdą, bo nie jest to hipoteza kierująca badaniami własnymi. Mam też wątpliwości czy akronim ten można odmienić tak jak to zrobił Autor, ponieważ końcowe 'a' jest pierwszą literą czynnika składowego 'attention', nie może być więc wymienione na 'y'. Zabrakło mi sformułowania we wstępie hipotez własnych, których weryfikacji mają służyć badania własne. Sam opis tematyki rozdziałów nie pozwala na skupieniu się na informacjach najważniejszych. Za zbędne w tym miejscu uważam natomiast wymienienie wszystkich aktów prawnych regulujących organizację nauczania w placówkach o profilu artystycznym, tym bardziej, że przywołano je również w rozdz. 4 s. 84.

Rozdział pierwszy przybliża przedmiot badawczy pracy, jakim jest wpływ kształcenia muzycznego na rozwój językowy, oraz wykazuje potrzebę badań w kontekście glottodydaktycznym. W sekcji 1.1. Autor skrótowo zarysowuje rozwój glottodydaktyki jako nauki, wychodząc od początkowej koncepcji układu glottodydaktycznego scharakteryzowanej przez Franciszka Gruczę (1978) poprzez rozszerzające ją propozycje innych glottodydaktyków polskich (np. Komorowska, Dakowska, Pfeiffer, Woźniewicz), aby uzasadnić konieczność badań nie tylko mechanizmów i procesów językowych związanych z uczniem i nauczycielem, ale również kontekstów w jakich procesy glottodydaktyczne zachodzą, w tym politycznych. To pozwala mu uzasadnić potrzebę uwzględniania różnych płaszczyzn badawczych w edukacji językowej osób kształconych muzycznie w muzycznych szkołach ogólnokształcących. Autor, przywołując polskich badaczy, skrótowo charakteryzuje poszczególne nurty badawcze istotne dla rozumienia i realizacji celów teoretycznych i praktycznych glottodydaktyki, jak również kształcenia nauczycieli języka. Za Waldemarem

al. Niepodległości 4, Collegium Novum, 61-874 Poznań
NIP 777 00 06 350, REGON 000001293
tel. +48 61 829 35 06, +48 61 829 35 21, fax. +48 61 852 31 03
anglistyka@wa.amu.edu.pl

Pfeifferem (2004) Autor wskazuje na potrzebę integracji koncepcji wywodzących się z glottodydaktyki teoretycznej (czystej), stosowanej i praktycznej, co – jak twierdzi – jest celem niniejszej dysertacji. W sekcji 1.2. Autor omawia wyniki badań nad wpływem muzyki i kształcenia muzycznego na funkcjonowanie poznawcze, emocjonalne, społeczne i językowe, a także przywołując pedagogów polskich, jak również raporty zagraniczne, charakteryzuje główne kierunki edukacji. Choć treści w tej sekcji zawarte uważam za ciekawe, to ich organizacja jest moim zdaniem dość chaotyczna, co już można dostrzec na poziomie tytułu sekcji: *Znaczenie badania kształcenia językowego w ogólnokształcących szkołach muzycznych z perspektywy zadań współczesnej edukacji.* Autor porusza bowiem najpierw ogólne koncepcje związane z kształceniem muzycznym (a nie językowym) i stwierdzonym wpływem muzyki na różne sfery jednostki; przywołuje zalecenia zawarte w Manifeście Europejskiego Stowarzyszenia Szkół Muzycznych; cytuje różne badania nad wpływem muzyki na sukces edukacyjny, w tym językowy, by przejść do zmian w kierunkach edukacji. Jest tu wiele nie do końca rozwiniętych wątków (np. kompetencje kluczowe). Rozdział kończy podsumowanie wskazujące na zasadność analizy szczegółowych uwarunkowań uczenia się i nauczania języków obcych w szkołach muzycznych.

Rozdział drugi (sekcja 2.1) prezentuje analizę teoretycznych podstaw zależności pomiędzy słuchową percepcją muzyczną a percepcją i produkcją językową. Autor wychodzi od analizy teorii dotyczących organizacji systemu poznawczego, rozpoczynając swoją analizę od koncepcji modularnej struktury umysłu Fodora (1983), która wykluczałaby relacje pomiędzy zdolnościami i umiejętnościami muzycznymi i językowymi, przypisując je funkcjonowaniu różnych półkul mózgowych. Odwołuje się do teorii Chomsky'ego (1965 i 1986), która wprawdzie postuluje istnienie wrodzonego i niezależnego mechanizmu przyswajania języka, jednak uwzględnia wielomodułowy jego charakter. Wskazuje na liczne nowsze badania wykorzystujące neuroobrazowanie, które potwierdzają zaangażowanie obu półkul w przetwarzaniu obu typów bodźców, a także współdzielenie niektórych połączeń neuronalnych przez obie domeny. Przytacza też opinie które wskazują na modularność pewnych cech struktury mózgu, potwierdzoną przez badania z dziedziny neurobiologii, schorzeń i uszkodzeń mózgu wpływających na percepcję muzyki i/bądź języka, jak również te wskazujące na neuroplastyczność mózgu potwierdzoną efektywnością terapii intonacją melodyczną stosowaną w przypadkach afazji poudarowej. Autor konkluduje, że choć możemy wyróżnić poszczególne ośrodki funkcjonalno-anatomiczne odpowiedzialne za regulację zachowań człowieka, to procesami mózgowymi kieruje aktywność wieloogniskowa. Otwiera to pole do badań wzajemnych relacji między muzyką a językiem, którym Autor poświęca miejsce w kolejnej sekcji (2.1). Tu dopiero wyjaśniona zostaje hipoteza OPERA (Patel 2011) zakładająca współdzielenie zasobów neuronalnych w przetwarzaniu audytywnym i wpływu uwagi i praktyki na efektywność tego procesu, jak również omówione zostają badania wskazujące na jej słuszność. Autor przytacza badania, które są kontrargumentem dla genetycznej natury funkcjonowania mózgu wskazujące na jego adaptacyjną naturę. W konkluzji Autor sugeruje możliwy wpływ różnych praktyk muzycznych, jak również wrodzonej predyspozycji na inne domeny funkcjonowania poznawczego.

Rozdziałowi trzeciemu poświęcona jest bardziej szczegółowa analiza wpływu aktywności muzycznych na funkcjonowanie poznawcze w kontekście edukacji językowej. Rozdział zorganizowano wokół czterech nadrzędnych tematów, tj. wpływ słuchania muzyki na funkcje poznawcze, relacja między zdolnościami muzycznymi a językowymi, wpływ kształcenia

muzycznego na rozwój zdolności poznawczych (w tym nauki języka), wykorzystanie muzykoterapii do adaptacji mózgowej w przypadkach uszkodzeń neurologicznych ograniczających funkcje poznawcze lub motoryczne. W bardzo skrótowej formie autor przytacza liczne nowe badania, których śledzenie jest utrudnione ze względu na wielość, różne populacje badawcze, zastosowane narzędzia. Szkoda, że Autor nie zebrał tych badań w tabelach, które by wyjaśniały jaki był cel badawczy, uczestnicy, metodologia i uproszczone wnioski. Sam mógłby więcej miejsca poświęcić wybranym badaniom, które najbardziej jego zdaniem zasługują na uwagę ze względu na planowane badania własne. Poprawiłoby to też stylistykę pracy.

Kolejny rozdział dotyczy organizacji kształcenia w Polsce i wybranych krajach europejskich i przybliża makro-kontekst, w którym Autor prowadzi badania własne. W sekcji 4.1. Autor wymienia dokumenty porządkujące sferę edukacyjną w Polsce, wypunktowuje cele wykształcenia ogólnego, wskazuje na możliwości powiązania celów kształcenia muzycznego i ogólnego na poziomie podstawowym i licealnym. Sięga też do dokumentu europejskiego określającego kompetencje kluczowe edukacji, jak i polityki kulturalnej. W kolejnej sekcji (4.2) omawia organizację kształcenia ogólnokształcącego w Polsce przywołując wymienione też w wstępie (oraz w oddzielnej sekcji bibliograficznej) rozporządzenia i opisuje kontekst zgodnie z etapami kształcenia (od edukacji wczesnoszkolnej do licealnej). W sekcji 4.3 omawia kształcenie muzyczne w niektórych krajach europejskich, przywołując organizacje zajmujące się promowaniem kształcenia muzycznego, przytaczając prawa muzyczne człowieka, a także cele wytyczone dla sektora muzycznego przez Europejską Agendę dla Muzyki. Autor przedstawia też różne modele kształcenia muzycznego w różnych krajach europejskich zwracając szczególną uwagę na model angielski. W podsumowaniu Autor podkreśla zbieżność zaleceń dotyczących europejskich kluczowych kompetencji i polityki kulturalnej i podstaw programowych realizowanych w szkołach muzycznych. Postuluje też, aby nauczanie języka w szkole muzycznej przyjęło formułę języka specjalistycznego, podobnie jak ma to miejsce w kształceniu zawodowym. W tym miejscu pragnę zauważyć, że Autor całkowicie zignorował tą prężnie rozwijającą się subdyscyplinę glottodydaktyki koncentrując się w sekcji 1.1. na ogólnym układzie glottodydaktycznym. Należy zauważyć, że nauczanie języków dla celów specjalistycznych nie jest tylko praktyką dydaktyczną, ale subdyscypliną, która tworzy własne modele aplikacyjne i narzędzia, które nie są bez wpływu na teorie czyste. W podsumowaniu Autor zauważa, iż w Polsce kształcenie muzyczne różni się od kształcenia w innych krajach tym, że punkt ciężkości położono na kształcenie w szkołach specjalistycznych ze szkodą dla muzycznego kształcenia ogólnego. Autor jednakże docenia możliwości jakie daje kształcenie w ogólnokształcących szkołach muzycznych.

Podsumowując część teoretyczną dysertacji pozwolę sobie skomentować jej organizację. Nie ulega wątpliwości, że Autor zapoznał się z bogatą literaturą niezwykle skomplikowanego przedmiotu badań, jakim jest oddziaływanie muzyki na różne sfery poznawcze, w tym rozwój kompetencji językowej i potencjalnie na nauczanie języka. Moim zdaniem nie dokonał jednak wystarczającej selekcji i w rezultacie referuje najróżniejsze badania niekoniecznie powiązane z celami badań własnych. Jest to problem, który dotyczy wielu prac mniej doświadczonych badaczy, którzy chcieliby przedstawić w dysertacji wszystko czego się dowiedzieli w trakcie studiów literaturowych. Wydaje mi się, że praca zyskałaby na innej organizacji jej struktury i wyraźniejszemu podziałowi na część prezentującą podstawy teoretyczne, poprzedzonej wstępem zapowiadającym jaki

jest cel tej części. Łatwiej by było zapanować nad zebranymi danymi, gdyby zamiast czterech rozdziałów Autor zaprezentował dane według trzech perspektyw (glottodydaktyki, psycholingwistyki/neurologii i muzykologii/pedagogiki muzycznej) i w podsumowaniu wskazał na implikacje dla interesującej go dziedziny, tj. dydaktyki języka obcego w szkołach muzycznych, które należy zweryfikować badaniem. Wtedy znalazłoby się miejsce na omówienie osiągnięć nauczania języka dla celów specjalistycznych, do którego odwołuje się we wnioskach do rozdziału czwartego, a o którym nie wspomina wcześniej, czy też podejść do nauczania języka, o które wypytuje w badaniach ankietowych.

Kolejne pięć rozdziałów stanowi opis i analiza badań własnych. Rozdział piąty stanowi opis trzech słabo powiązanych (jeśli chodzi o udział uczestników i zastosowane metody) badań nazwanych tu: eksperymentem psycholingwistycznym, badaniem ankietowy nauczycieli języków ze szkół muzycznych oraz studium przypadku. Struktura tego rozdziału jest dość zagmatwana i składa się dwu podrozdziałów – 5.1. Opis badań i 5.2 Opis metody badawczej i sposobów gromadzenia danych. Podrozdział 5.1. składa się z dwu sekcji – 5.1.1. definiuje ogólne cele badań, 5.1.2. formułuje 5 hipotez badawczych, których zabrakło mi we Wstępie. W podrozdziale 5.2. zamieszczone są opisy owych 3 oddzielnych studiów, każdy w ponumerowanej i zatytułowanej sekcji dzielącej się na liczne podsekcje, z których tylko część jest ponumerowana. Dla każdego opisu badania wyznaczono różne sekcje, np. ponownie cele - tym razem danego badania, populacja biorąca udział w danym badaniu, zastosowane procedury nazywane też opisem badania. Autor odsyła też do załączników. Ostatnie badanie nazwane w pracy 'Studium przypadku – Zintegrowane Nauczanie Muzyczno-Językowe, ma na celu ewaluację własnego modelu kształcenia przeprowadzoną w jednej ze szkół muzycznych. Autor ponownie odnosi się do podstaw teoretycznych i potrzeby nauczania zintegrowanego. Przywołuje kolejne raporty na temat nauczania języków obcych w Europie, dwie koncepcji nauczania zintegrowanego (CLIL). Cytowane są też opinie różnych autorów. Taki opis potwierdza moje zastrzeżenia co do organizacji podstaw teoretycznych i postulat bardziej przejrzystego przedstawienia przedmiotu badań z uwzględnieniem różnych perspektyw, charakterystycznych dla danej dyscypliny. Wtedy przy perspektywie glottodydaktycznej byłoby miejsce na nauczanie dla celów specjalistycznych, nauczanie zintegrowane, techniki pozwalające na to znane z metod alternatywnych. Omawiając badania Autor mógłby odsyłać do właściwych sekcji w poprzednich rozdziałach, a nie kończyć twierdzenia przywołaniem licznych źródeł. Przy obecnej organizacji trudno sprawdzić czy opinie, na które powołuje się Autor, były już szerzej omówione czy nie, a jeśli nie to wymagałyby one lepszego uzasadnienia. Dla przykład, zawarte w celach badań (5.1.1) stwierdzenie: „Fakt łączenia skuteczności nauki języka ojczystego i języków obcych ze sprawnością przetwarzania fonologicznego (Marecka, 2015; Ganschow i in. 1998; Sparks i in. 1995; Sparks i in. , 1997) dodaje znaczenia zaobserwowanym relacjom, przez co za wskazane należy uznać ich dalszą weryfikację".(s.101). W części teoretycznej, która przecież stanowi umotywowanie badań własnych, nie znalazłam odniesienia do przywołanych tu badań, choć możliwe że przy nagromadzeniu jedynie krótko zreferowanych badań lub opinii mogłam je przeoczyć. Uważam też, że dyskurs zyskałby na przejrzystości, gdy Autor wyraźniej oddzielił część badawczą pracy od części teoretycznej i we Wstępie do części badawczej zatytułowanej, tak jak to jest do rozdziału V („Badanie wpływu kształcenia muzycznego na rozwój językowy") zawarł wyselekcjonowane treści sekcji 5.1. i 5.1.1. i

zapowiedział 3 badania oraz weryfikację 5 hipotez, a każde badanie opisał w oddzielnym rozdziale według tej samej struktury (Cel – która z hipotez miałaby być weryfikowana, dokładnie charakterystyka uczestników badania, procedura badawcza, metoda analizy danych, rezultaty i wnioski/implikacje). Ten opis poszczególnych badań zyskałby też na przejrzystości, gdyby Autor w tabeli przedstawił też całościowo organizację projektu badawczego (co, kiedy, jakimi narzędziami, na jakiej populacji itp.) i zamieścił we Wstępie do tej części.

Rozdział szósty poświęcony jest pierwszemu z badań, tj. porównawczemu badaniu psycholingwistycznemu, polegającemu na przetestowanie percepcji muzycznej i językowej przez dwie, zdaniem Autora, porównywalne grupy, tj. takie które reprezentowały zbliżony poziom edukacyjny w zakresie edukacji ogólnokształcącej. Rozdział rozpoczyna sekcja informująca o grupie badawczej, która w zasadzie jest powtórzeniem informacji zawartej w sekcji 5.2.1. Autor nie wyjaśnia na jakich podstawach uznał, że obie grupy można było obiektywnie uznać za porównywalne. Co więcej, w tym nowym opisie populacji dodatkowo pojawia się 10-osobowa grupa młodszych uczniów (gimnazjum) szkoły muzycznej, co ma służyć porównaniu wyników grup podstawowych ze starszymi uczniami (sic !). W kolejnej sekcji przedstawiono za pomocą metod statystycznych wyniki poprawności i czasu wykonania poszczególnych składowych testów dźwiękowych, a także korelacji wyników dla badanych obszarów percepcji muzycznej i językowej każdej z grup. Wyniki przedstawiono w sześciu tabelach i dwóch wykresach, z których pierwszy przedstawiał średnie wyniki testów dla obu badanych grup a drugi medianę. Autor omawia dane liczbowe dla dwu głównych grup, a dodatkowo w tabeli 6.5. przedstawia wyniki średnie dla wszystkich trzech grup, a więc i dla tej dodatkowej grupy muzycznej - potwierdzają one większą poprawność wyników obu grup muzycznych. Rozdział kończy podsumowanie i wnioski z przeprowadzonego badania, które pozwalają Autorowi stwierdzić, iż badanie potwierdza dwie pierwsze hipotezy badawcze, co ilustruje danymi z analizy zawartej w odpowiednich tabelach. Z większą ostrożnością Badacz podchodzi do potwierdzenia hipotezy trzeciej. Autor krytycznie podchodzi do interpretacji uzyskanych wyników, podkreślając iż badanie to „nie dostarcza danych pozwalających na wnioskowanie odnośnie do źródła zwiększonej percepcji muzycznej i językowej u osób kształconych muzycznie, ponieważ część uczniów niekształconych muzycznie osiągnęła też wysokie wyniki, co może sugerować wrodzone predyspozycje w badanych sprawnościach." (s. 130). O ile taki krytyczny stosunek badacza do własnych wyników jest cechą pozytywną, o tyle brak dokładniejszej charakterystyki grup może rodzić pewne wątpliwości. Być może uczestniczy grupy niekształconej muzycznie mieli jednak pozaszkolny kontakt z muzyką (np. udział w zespołach muzycznych czy tanecznych, hobby muzyczne). Autor nie poinformował przekonująco, że takie możliwości wykluczył dobierając uczestników testów dla poszczególnych grup.

Kolejny siódmy rozdział dotyczy prezentacji i analizy wyników ogólnopolskiego sondażu opinii nauczycieli pracujących w ogólnokształcących szkołach muzycznych na temat wpływu wykształcenia muzycznego na rozwój umiejętności językowych. Badania przeprowadzono z użyciem dwóch technik – ankiety i wywiadu. W rozdziale poświęconym opisowi metodologii tego badania (5.2.2) wyjaśnione są cele badania oraz wielkość i pochodzenie badanej populacji, ale już nie jak je przeprowadzono. Nie wiadomo czy ankieta i wywiad dotyczyły tych samych respondentów, jak przeprowadzono wywiady skoro jest to aż 47 szkół w Polsce. Jest tylko odesłanie do załączników zawierających formularz ankiety (zał. B) i pytania strukturyzujące do wywiadu (zał. C). Autor de

facto pyta nie tylko o opinie na temat wpływu kształcenia muzycznego na rozwój języka, ale też o warunki nauczania i problemy, stosowane metody, w tym możliwości zastosowania Zintegrowanego Nauczania Muzyczno-Językowego, co jest autorską propozycją jedynie krótko wyjaśnioną w pytaniu do wywiadu. Jest to najobszerniejszy bo liczący 72 strony rozdział składający się z 7 podrozdziałów, z których niektóre zawierają numerowane i zatytułowane sekcje, a inne tylko sekcje zatytułowane. Oprócz dokładnej charakterystyki respondentów na podstawie informacji z ankiet (płeć, nauczany język, staż pracy) (7.1), Autor kolejno przedstawia statystyczne dane dotyczące organizacji kształcenia (7.2), opinie nauczycieli na temat owych warunków uporządkowane według 7 zatytułowanych ale nie numerowanych kategorii (7.3), oceny potencjonalnego wpływu kształcenia muzycznego na rozwój ogólny i językowy (7.4: 7.4.1-7.4.4), stosowanych rozwiązań pedagogicznych (7.5: 1-10), wnioski z wywiadów poparte 54 cytatami opinii nauczycieli (7.6: 7.6.1-7.6.7), podsumowanie badania ankietowego poparte dwoma dalszymi cytatami, oraz wnioski z weryfikacji hipotez 4 i 5 badania (7.7.: 1-4). Autor zbiera dane statystyczne w 14 tabelach i 23 wykresach. Z wyjątkiem sekcji 7.6 i 7.7. które same w sobie są podsumowaniem, każda zatytułowana i ponumerowana podsekcja posiada własne podsumowanie, w którym zawarta jest analiza danych. Badanie jest ciekawe poznawczo, zasługuje na publikację w czasopiśmie *Neofilolog*, jednakże po uporządkowaniu struktury. Niezrozumiała jest zmienna strategia tytułowania sekcji (raz np. 7.1.1 a innym razem tylko 1 np. w 7.5.). Niektóre sekcje (np. 7.5) zyskałyby gdyby stosowane formy dydaktyczne przedstawić na wykresie kolumnowym zamiast opisywać 2-3 zdaniami informującymi ilu respondentów jaką wartość przypisało danej kategorii. Podsumowanie i dyskusję należałoby zastosować do całego badania, a nie jego części. W zapoznaniu się z wynikami przeszkadza też brak odesłania do konkretnych pytań w kwestionariuszu, np. w formie (zob. D.7). Cytaty z wypowiedzi respondentów, mogłyby być zgodnie z tradycją analizy dyskursu numerowane. Mam też pewną wątpliwość jeśli chodzi o pełną wiarygodność wywiadów. Niektóre pytania zawierają sugestie rozpoczynając się np. od sformułowania „Badania wskazują na pozytywny wpływ...". Autor stwierdza, że nauczyciele zaprzeczają występowaniu związku między wynikami gry na instrumencie i z innych przedmiotów muzycznych a wynikami w nauce języków obcych (Hipoteza 4), natomiast potwierdzają związek wpływu rozwoju zmysłu słuch w toku kształcenia muzycznego na poziom sprawności rozumienia ze słuchu w języku obcym (Hipoteza 5).

W rozdziale ósmym, zatytułowanym „Studium przypadku – Zintegrowane Kształcenie Muzyczno-Językowe", Autor opisuje rezultaty zastosowania (przez osiem miesięcy) swojego autorskiego programu edukacyjnego; przedstawia je w postaci ilościowych wyników porównanych z wynikami z testów diagnostycznych z początku i końca roku pozyskanymi od 10 tysięcy uczniów z całej Polski. Opis programu i zastosowanych technik, jak i testów, zawarty jest w załącznikach D, E, F. Trudno mi zgodzić się, że jest to studium przypadku, które jest formą badań jakościowych bądź mieszanych/hybrydowych, ponieważ mamy do czynienia z klasyczną formą badań ilościowych (eksperyment z 1 grupą eksperymentalną). Autor podaj uzyskane wyniki grupy eksperymentalnej, tj. kształconej zgodnie z innowacyjnym programem integrującym treści muzyczne i językowe, mierzone testem wstępnym, testem śródrocznym i końcowym, wskazujące na znaczny przyrost umiejętności mierzonej wynikiem średnim - zwłaszcza w zakresie znajomości słownictwa oraz funkcji językowych. Poddaje wyniki analizy korelacji występujących w obrębie składników kompetencji językowej mierzonej na początku i końcu nauczania, jak również korelacji z wynikami z

al. Niepodległości 4, Collegium Novum, 61-874 Poznań
NIP 777 00 06 350, REGON 000001293
tel. +48 61 829 35 06, +48 61 829 35 21, fax. +48 61 852 31 03
anglistyka@wa.amu.edu.pl

badania pierwszego (eksperymentu psycholingwistycznego), a także pomiędzy ogólnymi osiągnięciami edukacyjnymi a wynikami końcowego testu językowego. Autor zauważa, że wyniki nie potwierdzają w pełni wysokiej korelacji pomiędzy percepcją muzyczną a językową ze względu na małą liczebność grupy oraz duże rozbieżności między wynikami indywidualnymi – wystąpiła zależność między poziomem języka, poziomem edukacji muzycznej i ogólnej. Wszystkie wyniki ilościowe (procentowe), jak również wyniki analizy korelacji zaprezentowano w 9 tabelach. Największy wpływ realizowany program odcisnął na rozwoju sprawności słuchania. Podsumowując swoje doświadczenie z zaplanowaniem i wdrożeniem autorskiego programu, Autor konstatuje, iż w chwili obecnej jest to duże wyzwanie z powodu braku gotowych materiałów, potrzeby posiadania pewnych kompetencji technologicznych pozwalających na poszukiwanie treści w Internecie, a także z powodu konieczności współpracy z nauczycielami przedmiotów muzycznych. Autor wskazuje na potrzebę zwiększenia ilości godzin dla nauki języka. Zaobserwował też dodatkowe zalety programu, takie jak duże zainteresowanie uczniów nauką terminologii muzycznej i słownictwa przydatnego w pracy muzyka, chęć poznawania nowych piosenek, a także powodowane przez ową technikę emocjonalne pobudzenie i gotowość do pracy. Jako nieproduktywne Autor odnotowuje słuchanie muzyki w trakcie prac pisemnych.

Ostatni krótki rozdział stanowi podsumowanie pracy badawczej. Autor potwierdza pozytywną weryfikację trzech pierwszych hipotez, na co wskazują wszystkie trzy badania oraz częściowego potwierdzenia hipotezy piątej. Natomiast żadne z badań nie potwierdziło wpływu dobrych wyników z gry na instrumencie i z przedmiotów muzycznych na wyniki nauki języka obcego (Hipoteza 4). Co więcej, zarówno badanie ankietowe jak i studium przypadku wykazały, że wysoka sprawność percepcji muzycznej i językowej nie determinuje sukcesu w nauczaniu języka obcego. Każde z badań jest dodatkowo oddzielnie krótko opisane i podsumowane, co powoduje zbędne powtórzenia, np. powtórzona lista badanych wrażliwości percepcji językowej i słuchu muzycznego na s. 103, 209 a także w Załączniku A, gdzie dodatkowo zamieszczono treści językowe wykorzystane w testach psycholingwistycznych mierzących 4 wrażliwości dotyczące języka. Na marginesie, nie znalazłam informacji o sposobie pozyskania nagrań do oceny wrażliwości muzycznej, a jedynie w sekcji 5.2.1 wspomniano oprogramowanie *Linger Psycholinguistics* wykorzystane do oceny poprawności i czasu udzielania odpowiedzi. W końcowej części podsumowanie mieści się ocena tego co badania przywołane w części teoretycznej, jak również wynikające z badań własnych, wykazują a czego nie badano lub co należałoby jeszcze badać.

Pracę kończy niezwykle obszerna bibliografia podzielona na dwie części. Pierwsza zawiera przywołane raporty z badań opublikowane w czasopismach (w większości już dostępnych w systemie online), monografie autorskie i rozdziały z prac wieloautorskich; druga zawiera spis raportów z ewaluacji kształcenia muzycznego i językowego. Po bibliografii zamieszczona 6 załączników materiałów wykorzystanych do przeprowadzenia badań. Szczególnie ciekawe dla glottodydaktyka są załączniki D i F. W aneksie D dokładnie opisano program Zintegrowanego Nauczania Muzyczno-Językowego ze szczegółowym, uporządkowanym w tabelach opisem: nazw modułów, celów językowych, zastosowanych technik i wyjaśnieniem na czym polegała integracja z przedmiotami muzycznymi. Aneks F zawiera uporządkowany opis przykładowych 4 typów technik stosowanych w programie z podanymi celami, krótkim opisem procedury oraz oceną zalet techniki i wymagań.

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
Wydział Anglistyki

Podsumowując swoją ocenę stwierdzam, że Autor wykazał się dobrą znajomością literatury przedmiotu, tj. badań nad lokalizacją zdolności muzycznych i językowych w umyśle, oraz związkami między obiema dziedzinami. Pomysłowo zorganizował i przeprowadził niezwykle skomplikowane badania, które wykraczają poza weryfikowane hipotezy i ukazują kształcenie muzyczne w szerokim kontekście. Wykazał się umiejętnością krytycznej analizy zarówno przywoływanych źródeł, jak i wyników badań własnych. Słabszą stroną jest umiejętność syntezy, co próbowałam wykazać przy ocenach cząstkowych pracy. Są tu też drobne usterki językowe.

Biorąc pod uwagę zalety i wady dysertacji stwierdzam że, praca spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim i wnioskuję o dopuszczenie Kandydata do dalszych procedur.

Prof. zw. dr hab. Teresa Siek-Piskozub

al. Niepodległości 4, Collegium Novum, 61-874 Poznań
NIP 777 00 06 350, REGON 000001293
tel. +48 61 829 35 06, +48 61 829 35 21, fax. +48 61 852 31 03
anglistyka@wa.amu.edu.pl